

na Koroškem, potujčevalka slovenskih otrok, pravi rabelj in grobokop slovenstva, je bila tedaj res prava narodna šola! V koroški šoli, v kateri učitelj že z osemletnimi otroci ne govori več slovensko, je bilo tedaj vse slovensko! »Vse slovensko!« Kaj to pomeni, razume le oni, ki ve, da je v koroški šoli naš slovenski jezik preziran in zaničevan, ki ve, da se v koroški šoli ne sme peti slovenska pesem, marveč samo nemška, in da je slovenskim otrokom celo v odmorih pod kaznijo prepovedano slovensko govoriti! Tedaj je veljalo res za slovenski jezik na Koroškem: »Na svoji zemlji svoj gospod!« A kako hitro je minulo! Minulo je kakor lepe, prijetne sanje. Za kratkim dihom pomladi je nastopila zopet zima in burja in mraz!

Po nesrečnem 10. oktobru 1920 je tudi ona učiteljica iz Goriške morala zapustiti Koroško, a lepe slovenske koroške zemlje ni mogla pozabiti. In pisala je svojim znanecem na Koroško: »Ne morete si misliti, da je mogoče tako ljubiti, skoraj oboževati kakšen kraj in ljudi, kakor ljubim jaz Koroško in ljudi, v katerih sredi sem se počutila kakor doma. Tako rada sem jih imela in ne morem jih pozabiti. — Spominjam

se na one dni z nekako pobožnostjo. Vsaka stezica, vsak gozdiček, vse one krasne jutranje in večerne zarje se mi zde kot lepe sanje, ki jih človek, žal, ne more več pričarati. Mogoče si mislite, da so to le besede, a ni tako. Kar naenkrat se včasih spomnim na ono kratko pot čez grič v S. Prav z vsem srcem si zaželim, da bi zopet poklicala brodnika, da bi me prepeljal čez one hitre dravske valove. — Sinoči sem zopet sanjala o Koroški. Zjutraj sem mislila, kako rada bi poletela na Koroško in kogar znanih bi prvega srečala, bi mu padla okoli vratu in se mu razjokala na prsih in sama bi ne vedela, ali naj bi bile to solze žalosti ali veselja.«

Nemci smatrajo danes Koroško, celo Koroško za »nemško zemljo«, imenujejo jo »nemško obmejno deželo«, »predstražo nemškega naroda«. Toda, mladina slovenska, pomni, da je Slovenska Koroška naša, slovenska zemlja, ne pa nemška. Saj je bila nekoč cela Koroška slovenska in še danes imenujejo ljudstvo na Soalnogorskem Koroško »das Windische Land« t. j. Slovensko deželo. Pač v spomin na one čase, ko je bila res cela Koroška še »Slovenska dežela.«

(Dalje prihodnjic)

Arnošt Adamič

Deček iz sirofišnice (Povest)

Vso dolino je zakril dim. Po eni uri je bil napad odbit, Italijani so se umaknili, njihovo topništvo se je pa razljutilo in razbijalo do pozne noči.

V kaverni Ferdinand, ki je bila izkopana kakih pet metrov v zemljo, je četovodja Kösel klical imena vojakov, kajti nekaj jih je ostalo mrtvih v jarku.

»Pečnik!«

»Tukaj!«

»Janež!«

»Na dopustu pri nebeškem Očetu.«

»Naj v miru počiva! — Mikec!«

»Tu«, se je krepko oglasil Tonek in spustil debelo uš, ki jo je staknil za vratom, v umazano, iz tal pronicujočo vodo. Ob dimastem svitu petrolejke, ki jo je bila ne preveč umetelno napravila okorna roka iz konzervne škatle, je Kösel prebiral imena, tu pa tam je napravil križ na umazan list beležnice: kogar ni bilo v kaverni, je ostal razsekan v jarku. Včasih je hebnila granata pod podzemni vhod, da je silni pritisk razstrelbe ugasnil sajasti plamenček. Tedaj je objela neprodurna tema te žive mrliča...

Oddahnili so se, kadar je spet zagorel plamenček: majhen je bil, a bil je znak življenja.

»No, Mikec, kako ti je pri srcu sedaj, ko si krščen?« ga je pobaral Bolte, ki je bil doma nekje od Kamnika. »Čemu si silil z nami v to peko, sedaj si menda sit.«

»Ni mi žal, zadovoljen sem.«

»Hehe, hvala lepa za tako zadovoljnost.«

»Res. Glej, Pepe, tu v bojni črti so najrazličnejši ljudje: kmetje, delavci, uradniki, učitelji, zdravniki, kaj vem — študirani — ljudje, a vsi delamo eno — branimo domovino. Jaz jo branim ravno tako kakor ti ali kdo drugi, čeprav nimam šol. Enak sem drugim. To je tisto, radi česar sem zadovoljen, saj moje življenje do sedaj ni bilo nič prida.«

Bolte se je namrdnil:

»Veš kaj, veš kaj, rajši berač na cesti, kakor grof v tej moriji. Mir je le mir, se boš že še naučil. Beži no, saj si še cel otrok, pa take stresaš. Ali bi bil rad junak z zlato medaljo?«

»Kako pa da imaš ti medalje, ali so ti jih kar tako dali?« Bolte se je v zadregi počohal pod pazduho.

»Tisto ne! Lahov ne morem, kadar koga zavoham, mi zavre kri, da sem kakor lev. Kako bi tudi ne bil! Kdo jih je pa klical sem? Našo zemljo naj nam puste v miru, tudi mi po njihovi ne vprašamo. Če bi šlo po mojem, bi stopil tja doli in dejal: Pojdimo vsak na svojo stran, lepo domov za peč in gotovo bi jih šlo sto od sto. Pojdi, pojdi, zaspi, meni se ne ljubi govoriti. Naj vzame vrage to godljo, saj včasih še

sam ne vem, čigav sem.« Razdvojen sam s seboj se je zleknil na desko, ki je bila podprta z dvema kamnom, da ni ležala v vodi; noge je zarinil v vrečico za pesek, da mu niso zlezle v vodo in z rokami pod glavo je zaspal. Tonek je storil isto, zaspati pa ni mogel. Poslušal je bobnenje zemlje, smrčanje tovarišev in lovil misli, ki so mu motovile po glavi. Lačni želodec se je oglašil, zato je iz torbe privlekel kosček žagovnatga komisa in ga grudil z zobmi... Spomini so prihajali z vseh strani, sami žalostni, neveseli spomini. Z odprtimi očmi je strmel v plapolajočo medlo leščerbo. In prikazal se je trpeči obraz Logondrov, na katerem se je odražalo tiho očitanje.

»Gospodar, nisem pozabil, nisem pozabil, malo potrpi, da pride moj čas,« je mrmral v spancu, ki je objel trudne možgane.

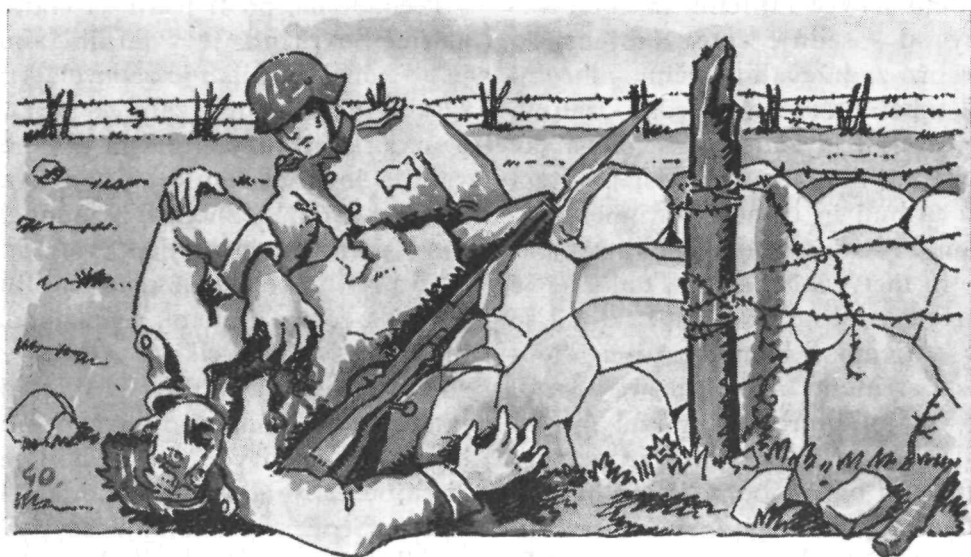
»He! Tvoj čas je že prišel, na vrsti si za stražo,« ga je dramil četovodja. — »Moraš, Mikec, ven, malo nas je ostalo. K vhodu se stisni in včasih poglej k predstražam, da nas ne bo Lah presenetil. Kadar bo preveč streljal, se skrij v kaverno, drugo že veš.«

Tonek se je previdno splazil čez speče tovariše in zamenjal Pečnika. Vlažno ozračje je smrdelo po ekrazitu. V dolini proti Gorici so se užigale rdeče, zelene in bele rakete, peketale so puške in rjule granate: tam je valovala še vedno bitka, a tudi tu je orgljal Lah, da je pohajala Tonku sapa. Skoro vedno se je moral tiščati v vdolbini ob vhodu, le včasih je šinil kak korak naprej, se vrgel na trebuh in zapičil oči v

temo pred seboj; potem je odskočil nazaj ... naprej ... nazaj ... bog ve kolikokrat.

Naslednjo noč so morali Tone in še štirje drugi na poljsko stražo nekaj sto metrov čez ovire proti sovražniku. Vodil jih je desetnik Žika. Polnočno ozračje je bilo pokojno, ko so se sklonjeni tiho plazili navzdol, da izmenjajo tovariše so-

ki je iz nasprotnikove črte blisknil v temo, kakor bi se predramila zver v džungli. K sreči jih ni takoj pogodil. Nekaj skokov in težko sopeč so obležali za nizko ogrado iz kamnja, ki jo je zgradila straža sosednje čete. Tonek je legel na hrbet, da je gledal proti lastnim jarkom in opazoval šop žarometove svetlobe: pošastno je vrtala v noč

sednje čete, ki so čuli do te ure. Brez šuma so lezle črne sence v dolino. Tonetu je nemirno utripalo srce, tako blizu sovražnika še nikoli ni bil. Razkopana tla so zevala, nerodno je stopal skozi raztrgane žične ovire. Mislil je, da bo šlo vse po sreči, a se je že skoro na cilju zapletel v žico, lovil nekaj časa po zraku, se v temi opotekel v drug kup žice in tedaj je tako zaprasetalo, da jih je morala slišati italijanska prednja straža. Desetnik je pridušeno zarobantil in siknil v dunajski nemščini:

»Sedaj pa hitro, nas že imajo!«
Zadnje besede so veljale žarometu,

in se slednjič ustavila baš na njih. Vsa bližnja okolica je bila tako ostro osvetljena, da je razločil najmanjšo podobnost pred seboj. — Okolu njega so vsi molčali in se stiskali k tlom. Tonek je slutil, da se na tihem vsi jeze nanj. S svojo nerodnostjo jih je spravil v smrtno nevarnost, zakaj vsak hip se lahko usuje toča in po njih bo.

Desno in levo so se oglašali izgubljeni streli, je prižvižgala kaka krogla in se sprožila v daljavi zelena raketa v lepo in mirno noč. Žaromet se še vedno ni odmaknil. Nenadoma je završal nad stražo italijanski šrapnel in se razpočil nad

njihovimi glavami, da so žareče krogle zletele v razmetano žičevje, kakor bi vrgel prgišče graha. Za njim drugi, tretji... peti, vedno bliže; slednjič je udarilo več krogel v sredo straže. Ena je odletela od Tonkove železne čelade, poleg nje pa je Bolte zastokal.

»Ali si ranjen?«

»V desno stegno sem, au...!«

Bilo je več ranjenih in eden mrtvev od sosednje čete. Ranjenci so hrabro zadrževali bolečine, nihče ni zastokal, da se ne bi izdali. Italijan je streljal in zadel na slepo srečo, še nekaj šrapnelov je poslal, potem pa utihnil in usmeril žaromet drugam. Proti jutru so privlekli ranjenec in mrtveca v jarke. Tonku se je mrtvec zdel nekam znan; sklonil se je k njemu. S komolcem mu je obrisal strnjeno kri z lic in se zdrznil — bil je šofer Jože, mrzel in trd. Globoko pretresen mu je zatisnil steklene oči in odmolil molitev za dušni mir dobrega znanca. Strgarju je sporočil žalostno vest, sam pa je bil zelo potr. Še nikoli ga ni smrt tako pretresla. Dva meseca je bil pri četi, marsikakega mrtveca je že videl, a bili so mu vsi tuji. Jože je bil pa del njegove mladosti.

Sedel je v kot in se zamislil. Kako je mogoče, da se ljudje tako sovražijo in pobijajo? On, na primer, sovraži samo enega — Pičina; Bolte pravi, da jih pobija zato, ker bi drugače oni njega. Naša vojna da je pravična, ker branimo svojo zemljo. No, prav, ampak je tu Štefka — žid iz daljne Poljske. Vsak dan pisari pisma ženi in je ves srečen, kadar govori o njej, o rdečeličnih otrocih, o polju in gozdu. — Potem

je tu poročnik Peters — Nmec iz Linca. Žika... Za kaj se tudi ti bore in še tako hrabro? Stradajo, prenašajo težave, a vsi hrepene domov, saj sliši njihove pogovore. Kadar se pa oglasijo topovi, pozabijo na dom in so samo vojaki — ljudje brez duše. Z mislimi se je zgubil na pota, ki so se vedno bolj motala, in slednjič zadremal...

Nenadoma, proti jutru... alarm, alarm! Sovražnik je v jarkih! Šinil je po konci, po žilah je zadržela kri, zgrabil je puško in pozabil na tistega Tonka, ki je pred kratkim domneval, da je drugačen kot drugi. Naprej! Skozi ozki izhod se niso mogli hitro pretlačiti in preden so ga dosegli prvi, je že zletela med nje italijanska ročna granata, se razletela in morila. Divji kriki — avanti — so se razlegali iz jarkov sem, Italijani so jih neopaženo zavzeli, pobili straže in drveli proti vhodom, metajoč vanje granate, kakor jajce velike. Strašno razdejanje so povzročile. V kaverni so pokale granate in rušile po tleh tovariše. Tonek je čutil vroče puhe in slišal koščke železa, ki so frčali vse navzkriž. — Stokanje in tulenje ranjenih je bilo čalo njegove živce, da je podivjal. Zgrabil je granato, se ril naprej, izpulil netilno vrv iz granate in jo zagnal proti vhodu, ki ga je zasedel sovražnik. Divje je zatulil:

»Fantje, naprej, za menoj! Hura — hura — po njih!« in metal in streljal in bil s kopitom po sovragu. Sam ni vedel, kdaj, mahoma se je znašel v jarku, za njim nekaj tovarišev in vsi so tako udrihali, da se je zamajala živa stena napadalcev in se razpršila nazaj čez jarke.

»Hoj! Na pomoč komandantovi kaverni!«

Kakor nevihta so pridrveli tja, se zagostili v gnečo, ki je metala bombe in granate v vhod. Mlad Italijan se je z revolverjem v roki obrnil proti Tonku. Ta je pridrvel, mu ga zbil iz rok in zamahnil s kopitom po njem. Italijanček, za vratom rdeč ko čížek, ga je prestra-

šeno pogledal, tiha prošnja je zažarela v njegovih očeh, bolest in brezmejen strah sta se začrtala v njegova lica. Hripavo je zakričal:

»Mamma mia! Mamma mia!«

Nikdar več je ni videl. Pred kaverno je obležal z razklano glavo. Napad je bil odbit, Tonek slavljen in predlagan za veliko srebrno medaljo...

(Dalje prihodnjič.)

Franjo Čiček

Zgodbe o Tijeku Kijeku

9. Tijek uči voziti grajsko kobilo

Grof je imel med drugimi tudi mlado žrebico Cilo. Cila je bila čedna triletna kobila, le to napako je imela, da je pri kovanju metala dedce po tleh in da je vprežena v voz kaj rada zavila s ceste na vsako dvorišče, ki je bilo odprto.

Prigodilo se je nekoč, da je vozil s Cilo grajski kočijaž grofa v mesto. Ko vozita skozi vas in prideta do neke hiše, kjer so baš obhajali gostijo, zavije Cila urno skozi odprto in okrašeno dvorišče med svate. Svatje so osup-

nil, meneč, da se je pripeljal grof na gostijo, čeprav ga niso vabili. Toda v krvi jim je bila stara slovenska gostoljubnost in starešina ter ženin sta z velikimi pokloni vabila in vlekla grofa za mizo, akoravno je ta nekaj besedičil o navihani mrhi in neumnem kočijažu.

Reč se je tako končala, da je grof proti svoji volji in veselju ostal nekaj časa med svati v veliko radost Cile in še v večjo radost kočijaža, ki je med tem urno praznil kozarce.

Z veliko jezo je nato ukazal grof voziti nazaj v grad in kočijaža sploh ni več pogledal. Svatje pa so bili sedaj

